

סוף זמן קר"ש

עש"ק בלק

8:36

עש"ק פינחס 8:38

מאן דלא קרי קר"ש בעונתה
בנדוי הוא כל ההוא יומא
(וזה"ק בלק קפ"ו)

שיעור השבוע

חבורת יסודי התורה

פרשת בלק

מס' סוטה ב. עד ג.

פרשת פינחס

מס' סוטה ד. עד ו.

בריש מס' יומא וימא עני הוואם כמה שמייה
היה צריך להודיע שלא יבא ללדו סומא, אף
בחינו במסוק המוקדש בחור, וטמא
כמה שמייה צריכים בשעה שיוצאים
במחוקים המסאס, וזה א"א רק בזה חזירה
מדרבי רבי שלום א"א בזה מס' מס' מס'

י"ג תמוז תש"ע

בלק

שנה י"ב גיליון ל"ג (תק"ד)

נתוספה כח הקדושה

עולה ישר

וירא בלק בן צפור את כל אשר עשה ישראל לאמורי.
גל"פ עפ"י פשוטו שראה מלחמת סיוחן ועוג, שעמדו ישראל
עליהם והרגום כפרשי ז"ל. אולם עוד ראה בלק במשקופי
דחכמתא שעי' שהתגברו עליהם והרגום, בירור מהם כל
הניצח"ק, כי זהו איבודם כניל, וכי' ניתוסף לישראל ונתגברה
כח קדושתם עי"ז, ע"כ יוגר מואב מפני העם כי רב הוא,
שנתרבה כוחם ע"י הריגת סיוחן ועוג. ואפשר להבין מה
שגינה הכותב מישראל לעם, שבתחילה אמר אשר עשה
ישראל לאמורי, דלא ה' בכוחם של הפשוטי העם להתגבר על
סיוחן ועוג ולהצניא בלעם מפייהם, וכי' נעשה ע"י ישראל הבני
עלי, אבל עתה שניתוסף כח קדושתם היו מואב יריאים גם
מפני העם ר"ל הפשוטי עם. ח"ש יוגר מואב מפני העם כי רב
הוא, שנתרבה וניתוסף כוחם ע"י מלחמת סיוחן ועוג.

דברי יואל

הכנעה וביטול

ויפתח ה' את פי האתון ותאמר לבלעם מה עשיתי לך כי
הכיתני זה שלש רגלים. פרש"י ז"ל רמו לו אתה מבקש לעקור
אומה החוגגת שלש רגלים בשנה. ודקדקו המפורשים במה נקט
זכות זה שבני ישראל חוגגים שלש רגלים יותר משאר זכויות
שיש להם.

ואפ"ל בהקדם מה שכתב ק"ז הגה"ק התניא ז"ע בסידורו
במה שאנו אומרים בתפלת מוסף ואין אנו יכולין לעלות
ולראות ולהשתחוות לפניך. והענין הוא הדנה יש השתחואה
חיצונית היינו השתחואות הגוף, ויש השתחואה פנימית דהיינו
ביטול הנפש לגמרי, וזה אי אפשר רק בבית המקדש על ידי
גילוי שכירתו יתב' אשר שם. וזהו מה שאומרים ואין אנו
יכולים לעלות ולראות ולהשתחוות לפניך. היינו השתחואה
פנימית לפני השי"ת החוקר לב ורואה את ביטול הנפש
עבתור"ק. והנה ידוע שמדרשו של בלעם הרשע ה' להיפוך מזה,
כמו שאמר כי מאן ה' לתתי להלוך עמכם, ופרש"י אלא עם
שרים גדולים מכם, למדנו שרוחו גבוהה ולא רצה לגלות שהוא
ברשותו של מקום אלא השתמש בלשון נסתר. ובהו י"ל מה
שהפך הקב"ה את קללת בלעם לברכה ובאזה זכות היתה
זאת, הדנה הקב"ה הוא בוחר בנמוכי רוח, וכמ"ש אשכנז את
דכא ושפל רוח, אי"כ אינו עובד את בני ישראל המצויינים
במדת הכנעה וענוה, ולא יניח שבת הרשע על גורל הצדיקים
ושיחול ח"ו עליהם קללת בלעם הרשע שהוא גאותן וגבה לה,
כיון שהוא מרוחק בעיני השי"ת.

וזה שאמר הכותב ויפתח ה' את פי האתון ותאמר
לבלעם מה עשיתי לך כי הכיתני שלש רגלים, ולא אמרה שלש
פעמים, ופרש"י רמו לו אתה מבקש לעקור אומה החוגגת שלש
רגלים בשנה, ששם משתחוות לפני הקב"ה ביראה פנימית
ובביטול גמור, שזה שורש מדת הכנעה וענוה ושפלות רוח
החביבה מאוד בעיני הקב"ה, ובלעם אשר מדתו הוא לגמרי
להיפוך מזה, הוא שנאי בעיני הקב"ה לא יוכל ח"ו לעקור
אותם ולבטלם.

ברך משה

והוא יושב ממלו. כתב רש"י ממלי חסר כתיב, ויש להבין
מה כוונתו בזה. ונראה דהנה פרשת חקת מסתיימת בפסוק
ויחננו בערבות מואב מעבר לירדן ירחו. ולזה שלח בלק ברמז
להודיע לבלעם מקום חנייתן של בני ישראל ואמר, והוא יושב
ממלי, נוסקין מואב מעבר לירדן ירחו. וזה שכתב רש"י
חסר כתיב, דבאופן כזה עולה הנוסרין ישר וטוב.

הגה"ק מוה"ר שמשון מאוסטראפא ז"ע

נתהפכו לברכה

מה אקוב לא קבה א-ל ומה אזעום לא זעם ה'. יש לדקדק
דהיה לו לומר האין אקוב לא קבה א-ל, ומה הלשון מה אקוב.
ונראה דהנה ידוע שכל הקללות שבתוכה גנויים ורפניים בהם
כל מיני ברכות וישועות טובות. ומה שעשה השי"ת כן לגנוי
את הברכות בתוך קללות היינו מפני שגילוי וידוע לפניו ית"ש
שבדורות הבאים יבאו רשעים ויקללו את ישראל בכחות
הטומאה כדי להזיק להם. ולכן הקדים והכניס בתוך הקללות
ברכות, וכשיניחו אומה"ע את הקללות ההם על ראש בני
ישראל, יתהפכו לברכות, כי לגבי ישראל מתפרשות אותן
הקללות לברכות. וזה שאמר בלעם, מה אקוב לא קבה א-ל,
איזה קללה אוכל להצניא מפי אשר עדיין לא קבה הקב"ה את
הקללה ההיא בעת שאמר התוכחה והפך את כל הקללות
לברכות, ומה אזעום לא זעם ד', ואיזה לשון של זעם אוכל
להניח עליהם שלא הקדים הקב"ה לזעום כן, והלא כל הקללות
כולם כבר נתהפכו לברכה, וגם כל חלי וכל מכה אשר לא
כתובה בספר הזכיר הקב"ה בהתוכחה להפוך אותה לברכה,
ובכן אי אפשר לקללם כלל.

הגה"ק ר' משה מראזאנוב ז"ע

כבר נשבע

ויאמר אליו בלק לך וגו' אפס קצוה תראה וגו'. תמוה
הדבר מה שבלק צוה לו ללכת למקום שיראה רק מקצת העם
ולא כולו, וכי מה נפקים בזה ולמה חשב שאו שפיר יוכל
לקללם. ונראה דהנה איתא בברכות דבלעם היה מכין הרגע
שהקב"ה כועס בו ואז הוציא קללה מפיו והיא חלה עי"ז.
והקשו התוס' דכיון שהקב"ה כועס רק רגע כמימיה, מה היה
יכול לומר ברגע חדא. ותיירצו דהיה יכול לומר תיבת קלם,
דכיון שהיה בלעם עומד ופניו נגד ישראל, אי"כ כשיאמר קלם
יהא המשמעות שחלילה יכלה את ישראל. והנה כשראה בלק
שלא היה יכול בלעם לקלל את ישראל, היה דן שהדבר הוא
משום שמקלל את כל ישראל, וזה אי אפשר לחלו כי כבר
נשבע הקב"ה שלא יעשה ח"ו כליה בישראל כמו שכתוב ואף
גם זאת בהיותם בארץ אויביהם לא מאסתים ולא געלתים
לכלותם, על כן הערים בלק וצוה לבלעם ללכת במקום שיראה
רק מקצת העם ולא כולו, ואז כשיאמר עליהם קלם, שפיר
תוכל הקללה לחלו עכ"פ עליהם, דהלא אף אם תתקיים
הקללה לא תהיה כליה לגמרי בישראל, כי ישאר האחרים.

עשרת חכמים

מעין השבוע

שני חיים בלעם

בגמ' מס' סנהדרין (דף ק"ה ע"א) תנ"י בן בעור שבא על בעור
תנא הוא בעור הוא כושן רשעתיס הוא לבן הארמי בעור שבא על
בעור כושן רשעתיס דעביד שתי רשעיית בישראל, אחת בימי
יעקב ואחת בימי שפט שופטים, ומה שמו לבן הארמי שמו,
ופירשי בעור אביו של בלעם הוא כושן רשעתיס הוא לבן הארמי,
אמנם בהרבה מדרשים וכן בתרגום יוב"ע כתוב דבלעם הוא לבן
הארמי וז"ל המדרש תנחומא (ויצא י"ג) עת"כ עד הגל הוא וכו'
זשה ותלחץ את רגל בלעם על הקרי, הגל הוא הקרי, לפי שעבר
בלעם את השבועה שנשבע ליעקב שנאמר אם לא תעבר את הגל
הזה ואת המצבה הזאת לדעה ובלעם זו לבן שנאמר ארמי אבד
אבי וכו' לכן נפרע הקרי ממנו לפי שהוא העד על השבועה, וזהו
שכתוב ויעמד מלאך ה' במשעול הכרמים גדר מזה וגדר מזה
ופירשי סתם גדר של אבנים הוא, ופ' יוב"ע שזהו הגל והמצבה
שנפרעו מבלעם, ועוד כתבו הראשונים שהכניסו הרוב שלופה בגל
אצל המצבה ואמרו מי שיעבר את הברית הזה איש על רעהו ידקק
בחרב, ואמר תחיל בלעם זה לבן ומבני בניו היה, ונהרג בחרב
דכתי' ואת בלעם בן בעור הרגו בחרב פ' בחרב המבוררת ששמו
תוך הגל וזשה יד העדים תהיה בו בראשונה להמיתו ויד כל העם
באחרונה, חז"י דעת התרגום יונתן והתנחומא שבלעם הוא לבן,
ויש מדרשים שכתבו שבלעם הוא בן מלכה אחות שרה שילדה
קמואל אבי ארם וזהו בלעם ונקרא קמואל על שם שקם כנגד
אומה של א-ל, ובמד"ד (פ"ו) כת' קמואל אביל ארם הוא לבן
הארמי, מוכח מזה שבלעם הוא לבן.

עוד שם בגמ' (ק"י ע"ב) א"ל הווא מינא לר' חנינא מי שמוע
לך בלעם בר כמה הווא א"ל מיתכב לא כתיב אלא מדכתי' אנשי
דמים ומרמה לא חצו מיהם בר תלתין ותלת שנין או בר תלתין
וארבע א"ל שפיר קאמרת לדידי חזי לי פנקסיה דבלעם והווא כתי'
ביה בר תלתין ותלת שנין בלעם חגורא כד קטיל ית' פנחס
לסטא, כות' רש"י דר"ח לית לי הא דר' סימאי דאמר לעיל
שלשה היו באותה עצה דפרעה בלעם ואיוב דיתור דל' סימאי
בלעם היה יותר מן מאתים ועשר שנים הדהא היה בעצת פרעה
דכל הבן הילוד היאורה תשליכוהו וכל המאתים ועשר שנים שהיו
ישראל במצרים עד מלחמת מדין היה בלעם ח'י, והקשו הרש"ש
ועוד מהיכא תיתי' לי לרשי' דהגזירה של כל הבן הילוד היה
בתחילת גלות מצרים, ובמהר"ל ישב דס"ל שתחילת עצת
השלכת הבנים היה מיד כסידרו למצרים אלא שלא נגמרה הגזירה
עד שנים רבות אח"כ.

וביעב"ץ הקשה דהא לבן היה בתחילת אלה השלישי ועד
הזמן של כושן רשעתיס עברה יותר מת"ק שנים ואין אמרו שהיה
שנותיו ל"ז שנים, ועוד יש להעיר ממדר שהרי"כ אנכי אתונך אשר
רכתב מעודך עד היום הזה, הא לדמת שלא היה זקן שהאתון
גדולה ממנו, ששמע שלא חי כ"כ מימי האבות, ועוד מקשים דהא
כתי' בהדיא בתורה ואת בלעם בן בעור הרגו בחרב ואין אפשר
לומר שהוא היה כושן רשעתיס בימי שפט שופטים, וביעב"ץ
כתי' שמא הכוונה בכאן על ענין הגלגול, וכי' בעין יוסף בשם בלע
זיקוקין דנורא שבלעם היה גלגול של לבן, ועד"ז הביא הבן יהודה
בשם הארי"ז ז"ל שלבן היה הושרש וממנו יוצאו שני ענפים שהם
כושן ובעור ולפי שכולם משרש אחד נחשבים כגוף אחד (עיי"ש)
ולשיטתם קשה מה שסיים הגמ' ומה שמו לבן הארמי שמו דמשמע
שהיו כולם בזמן אחד. ובאבן עזרא כת' (בקושיית ל"ז) בעור איננו
בלעם גם בלעם איננו בן לבן הארמי ויתכן שדרך הדרש בעבור
היותו מנחש כמהו כי לא יפול מדברי רבותינו ז"ל ארצה.

מתולדותיו

נולד בעיר סאלי אשר בארץ מאורקו בשנת תנ"ו לאביו ר' משה, ונקרא שמו ע"ש זקנו הגדול אבי אביו ר' חיים שהי' עוד חי אז, ומזקנו זה למד תורה והוא הי' רבו המובהק.

אחרי חתונתו פתח ישיבה בביתו והי' מרביץ תורה לעדרים בלי שום תשלום גמול, כי אביו וחוננו נתנו לו כסדר הרבה ממון לצדקה וחסד, ושמו הגדול הלך לפניו ומוראתו נפל גם על הגוים, ועל כל חיות השדה, כידוע הסיפר שניצל מגוב האריות, כשמושל העיר שם אותו לשם על שלא רצה למלאות בקשתו.

חיי צער

כל ימי חייו הי' סדר של גלגולים ונדודים שונים, מתחלה, כידוע קיבל עליו את הגזירה מן השמים לילך גלות, משום מעשה שהי', שידוע שדרכו הי' לחלק הרבה מעות לכל באי פתח ביתו, ובפרט לעניי בני תורה, ומנהג הי' לו שבכל ערב שבת קודש הי' שוחט עגל והי' מחלק את הבשר בין התלמידי חכמים, ופ"א פרצה מחלה בבהמות שבעיר סאלי, וכל הבהמות שנשחטו באותו שבוע נמצאו טריפה, חוץ מאותו עגל ששחטו בשבילו, והי' שם אחד מבני העיר עשיר גדול שהצטער על שלא יהי' לו בשר לכבוד שב"ק, הלך אל האוההח"ק וביקשו שיתן לו חלק מן הבשר, אבל האוההח"ק סירב באמרו שהוא צריך את זה להתלמידי חכמים, ותוך כדי דיבורם נכנס עני תלמיד חכם אחד, והאוההח"ק נתן לו חלקו בסבר פנים, והעשיר כשראה זאת חרה הדבר עד מאוד, והפיל דברים של גנאי על חשבון של אותו תלמיד חכם, והאוההח"ק לא רצה להתכונן אתו ולא נענה לבקשתו, בלילה חלם האוההח"ק שיען שלא מיחה על כבוד של התלמוד חכם, נגזרה עליו גלות, שנה שלימה ערך גלות, עד שהי' העובדא הידוע מהמ"ב פשטים שלו על "אם בחוקתי תלכו" שחידש, ורב שבאותו העיר אמר אז זאת אצל שלחנו באמרו ששמע זאת במתיבתא דרקיע בשם רבי חיים בן עטר, והאוההח"ק כשמעו זאת אמר חיים בן עטר בלי לומר "רבי", כך הי' כמה פעמים עד שסגר אותו בחדר עד אחרי שב"ק כדי שאחר שבת יטיל אותו לחרס כדינו של המבזה ת"ח, לפתע נשמע קול סערה חזקה והי' נראה כאילו העולם עומד ליחרב, והמרא דאתרא עשה שאלת חלום והודיעו לו מן השמים שהיות שבעל האוההח"ק נמצא סגור אצלו ואינו יכול לעשות הבדלה, והשר של גיהנם אינו יכול לפתוח שוב את הגיהנם, לכן הרעיש השר את העולם, תיכף הוציאו את האוההח"ק מן החדר ופיסוהו, ואז הודיעו להאוההח"ק כי כבר השלים את שנת גלותו ויכול לחזור לביתו לשלום.

ביקש לישב בשלוה קצצה עליו רוגזו של חוננו, שבשנת תפ"ה מת חוננו והשאיר לו הון רב, אבל באו אליו הרבה אנשים בתביעות שונות וגם הי' לו צרות מטעם הממשלה, עד שנתפס לבית הסוהר, ונאלץ לעזוב את עיר מולדתו סאלי ונדד ממקום למקום עד עיר פאס ושם גבר עצמו על צרותיו וישב על התורה ועל העבודה, כמו שהוא עצמו כותב כל זה בהקדמה לספרו "אור החיים" וז"ל: דלקוני בתפיסה במסירה ועלילה, באין מבטח לרגע, מחי להרגיע, ואני בתוך עמקי ים הצרות, תפיסות על

הילולא דצדיקא

הגה"ק בע"ל אור החיים הקי' זי"ע

מ"ו תמוז

עסק ממון ועל עסקי נפשות, ולמות מתוך תורה חשבי, ואל אור החיים נתתי לבי ועיני שכלי, ונדדתי מעיר לעיר, ונתקיים בי "הנמלט מן הפחד יפל אל הפחת", שנים אחדות ישב בעיר פאס, וגם שם הרביץ תורה לרבים, בשנת תצ"ח הי' במרוקו רעב כבד מאד, אז גלה לעיר הבירה טיטואן ושם היתה קצת הרוחה, - בראותו כל ההרפתקאות שהשתרגו עליו, גמר בדעתו לעלות לארץ הקדש, כמו שכותב בהקדמתו על האוההח"ק וז"ל: והנה מלחמה רץ אחר רץ לצר ולצורר וצרה נוגעת בחברתה עד צואר הגיע וכי' והאיר הי' עיני שכלי, אין זה אלא לקום ולעלות אל מקום חשבתי בו, הוא מקום השכינה, עכ"ל, והי' בדעתו ליסד את ישיבתו בעיר הקדש שמה, על כן סבב בערי איטליא שעשירי ישראל יבטיחו לו את נידבתם לתמוך את ישיבתו, שם באיטליא הדפיס את ספריו "אור החיים" ו"פרי תואר" על שולחן ערוך יו"ד, ובשנת תק"א בחודש אלול דרכה רגליו על עפרה של ארץ הקדש.

בארץ החיים

מתחילה, חדשים אחדים הי' הישיבה בעיר עכו, עד חודש סיון, ואז קרה שנפטרו שנים מבני החבורה אז עקר את הישיבה מעכו, לכפר פקיעין, כמו שכתב באחת ממכתביו, וז"ל: לאחר שנפטרו שנים מבני החבורה, איש חכם וחסיד רבי שמואל נחמן, ואחד סמוך, נער קטן, יהודה הכהן, ואחוזני רעדה בראותי פרץ על פרץ, קטן וגדול, תיכף רעשתי ועקרתי ממקום זה עכו, שהוא בספק ארץ ישראל, והלכנו כלנו לכפר פקיעין תבנה ותכונן במהרה בימינו, שהוא ודאי ארץ ישראל כצפת וטבריה... עכ"ל.

ובסוף שנת תק"ב התישב ביחד עם ישיבתו בעיה"ק ירושלים, התרגשות גדולה הי' לו כשבא לירושלים כמו שכותב באחת ממכתביו על יום הכיפורים הראשונה שהי' שם, וז"ל: וראיתי הארה גדולה בשעת כל נדרי... ובשעה שפתחתי ההיכל ממש הי' בעיני כפתיחת שערי גן עדן... עכ"ל, רבני ירושלים נכנעו לפניו מאד ודיבורו הי' אצלם קדוש, שם בירושלים הוסיף קדושה על קדושתו והי' יושב על התורה ועבודה ובקדושה יתירה, כמו שכותב תלמידו "חיד"א" ואני ראיתי להרב המופלא חסידא קדישא כמוהו"ר חיים בן עטר זלה"ה שהתענה ג' ימים קודם פורים רצופים, לילה ויום והיא הפסקת ג' ימים שכתב רבנו האר"י ז"ל שעולה במקום ארבעים יום, זכר לתענית שעשו בימי מרדכי ואסתר, מסופר שהי' מערה מהבית הכנסת עד המקוה שדרך שם הי' הולך כל פעם לטבול. וכן המשיך בהרצת תורה לתלמידים בישיבתו, כמו שכותב תלמידו הגדול "חיד"א" שהי' לומד בישיבתו בירושלים, וז"ל בספרו שם הגדולים: ואני הצעיר זכיתי והייתי בישיבתו

הרמתה, ועיני ראו גדלת תורתו, עוקר הרי הרים וקדשתו הפלא ופלא, ולפי דורנו הי' לב הרב מבעית בתלמוד והי' כמעין המתגבר... וחופף עליו כל היום סדר קדשה והבדלה מעניי עולם הזה ורב עזו נוראותיו... עכ"ל. וכן דרכו הי' בארץ ישראל להשתטח הרבה על קברי צדיקים ביחד עם ישיבתו הן על קברים שבירושלים והן אשר בגליל, כמו שכותב "חיד"א": ואני זכיתי בילדותי לילך עם הרב הנזכר וכל בני ישיבתו לעשות זימרה על מצבות הצדיקים שבעיר הקודש ירושלים... וידוע איך כשהגיע להר הקדש מירון ירד מן חמורו והלך על ידיו ורגליו, כשהוא אומר בקול מר איכה אני יכול השפל נכנס למקום אש שלהבת קוב"ה ושכינתה, וכל פמליא של מעלה הכא וכל נשמות הצדיקים, - והסביר מטרת בקוריו על קברי צדיקים שרוצה להרבות בתפלות ובתחנונים לישועת ישראל, לעורר רחמים על גלות השכינה, וכן להתפלל להצלחת הנדיבים שהתנדבו לסייע את ישיבתו.

אחותי רעיית

סיפר הרה"צ בעל מנח"א ממונקאטש זצ"ל, שפ"א בא לפני האוה"ח הקי' איש אחד מאנשי שלומי בבכי רבה שנהפך עליו הגלגל ונעשה לעני ואביון ואין לו ממש לחם לאכול, ונכמרו רחמיו עליו, וכתב פיתקא בקלף בכתב אשירות ובירכו, ונתן לו את הפיתקא ואמר לו שילך אל כותל המערבי ויחפש מקום חלל מעט, ויניח שם את הפיתקא ויהי' לו ישועה, האיש עשה כן ולקח את הפיתקא בידו והלך לילך לכותל המערבי, באמצע הדרך התחיל לנשב רוח סערה עד מאוד והשליך מעל ראשו את כובעו העליון, והוא לא חש לזה, ונשאר בכובע התחתון שהחזיק בידו אחת והפיתקא בידו השנית, והרוח הלך ונתגבר והפיל מעל ראשו גם כובע התחתון וכשרצה להגביהו נפל מידו הפיתקא ונעלם מעיניו, וחזר לביתו של האוההח"ק בלב נשבר וסיפר לו הדבר, נענה לו האוההח"ק ואמר לו מה אעשה לך, לא איסתייע מילתא, ואח"כ מצאו ברחובות של ירושלים הפיתקא וראו שכתוב בו להשכינה הקדושה "אחותי רעיית יונתי תמתי אבקשך ברחמים תשפיע פרנסה טובה לפלוני בן פלוני, חיים בן עטר".

קללת צדיק

פ"א יצאה גזירה מאת המושל על היהודים, התאספו ראשי הקהילות לאסיפה דחופה כדת מה לעשות כדי לבטל הגזירה, וגם האוההח"ק הוזמן לשם, האסיפה התקיימה בבית תפלתם של הקראים (כת כופרים בתורה שבעל פה), כיון שבית תפלתם היו במחלתת והיו צריכים למקום שכל יודע לאף אחד מאסיפתם, כאשר האור החיים הקדוש בא להאסיפה ודרך רגלו על מדרגה הראשונה, נתעלף, ובקושי העירו אותו, וכשהעירו אותו צוה להגביה את המדרגה, ומצאו תחתיו ספרי הרמב"ם ששמו הקראים שם לבזיון (מכיון שהרמב"ם החרימם כידוע), כשראה האוההח"ק את זה קללם קללה נמרצת שלעולם לא יהי' להם מנין בירושלים, וכך הוה, מעולם לא הי' להם מנין וכשאחד מהם בא מחו"ל מת אחד מהם.

(המשך בעמוד ד)

על כן יאמרו המושלים בואו חשבון תבנה ותכונן עיר סיחון. איתא במס' בבא בתרא (דף עח:) אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן, מאי דכתיב על כן יאמרו המושלים בואו חשבון, המושלים אלו המושלים ביצורם, בואו חשבון בואו ונחשוב חשבוננו של עולם, הפסד מצוה כנגד שכרה ושכר עבירה כנגד הפסידה, תבנה ותכונן, אם אתה עושה כן תבנה בעולם הזה ותכונן לעולם הבא.

ויתבאר על פי דברי מרן ד"ו זללה"ה בדברי יואל (פ' וארא עמוד רכב) בבאור דרשת חז"ל (נדרים לא:) על הפסוק (ירמיה לג כה) אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמת, גדולה מילה שאלמלא היא לא ברא הקב"ה את עולמו, עוד דרשו, גדולה תורה שאלמלא תורה לא נתקיימו שמים וארץ. וקשה דבשלמא התורה נקראת ברית יומם ולילה, ככתוב (יהושע א ח) והגית בו יומם ולילה, אבל המילה הרי אינה נוהגת אלא ביום ולא בלילה כמבואר בגמרא (מגילה כ.). אמנם ידוע כי שלימות מצות מילה אינה אלא על ידי שמירת הברית, וכמבואר בגמרא (עירובין יט.) שהפוגם ברייתו נמשך ערלתו, ואברהם אבינו עומד על פתח גיהנם להציל הנימולים ואינו מכיר. ודבר זה צריך שמירה תמידית ביום ובלילה, כמו שהזהיר חז"ל (כתובות מז.) שלא יהרהר אדם ביום ויבא לילי טומאה בלילה. ומה גם שכדי להגיע לשמירת הברית צריך לעסוק בתורה יומם ולילה, כמו שכתב הרמב"ם (הלכות איסורי ביאה פ"ב הכ"א) אין מחשבת עריות מתגברת אלא בלב פנוי מן החכמה. ומעתה שפיר דרשו חז"ל אם לא בריתי יומם ולילה על המילה ועל התורה, כי שניהם נוהגים ביום ובלילה, והא בהא תליא, דאי אפשר לקיים מצות מילה בשלימות ולהנצל מפגם הברית, מבליעדי עסק התורה ביום ובלילה, עכ"ד. (ועיין בב"ח י"ד סימן ר"ס).

ועל פי זה יתכן לתרץ בדרך אגדה קושיית התוס' במס' קידושין (דף כט.) אהא דאיצטריך התם בגמרא קרא למילף מיניה דאשה פטורה ממצות מילה, והקשו בתוס' למה לי קרא תיפוק ליה דמצוה עשה שהזמן גרמא הוא, דאין מליץ אלא ביום (בימות עב.) ונשים פטורות, ע"ש. אמנם לפי זה יובן היטב, דבאמת מצות מילה נוהגת רק ביום, אך שלימות מצות מילה הוא שמירת אות ברית קודש, והיא נוהגת בין ביום ובין בלילה, ובלא זה אינה מתקיימת מצות עשה בשלימות, ונמצא שאין הזמן גרמא בקיום מצוה, ושפיר איצטריך קרא להורות דנשים פטורות.

ובזה יתבאר הגמרא על כן יאמרו המושלים, אלו המושלים ביצורם, בואו חשבון, בואו ונחשוב חשבוננו של עולם, היינו שבריתא העולם היתה בשביל מצות מילה הנוהגת בין ביום ובין בלילה, והיינו שמירת אות ברית קודש, ולכן צריכים להשמר בקדושה ובטהרה בדיבור במעשה ובמחשבה, ונודע מה שכתב א"ו זללה"ה בישמח משה (פ' מקץ) כי על ידי פגם חטא זה נתעכב שפע הפרנסה ר"ל, ע"ש. ולזה אמר ואם אתה עושה כן תבנה בעולם הזה, שיהיה שפע פרנסה, ותכונן לעולם הבא, כאשר יתן דין וחשבון על כל המעשים.

עוד יתבאר על פי מה דהוה מרגלא בפומיה דכ"ק מרן ד"ו זללה"ה להזכיר מה שפירש בספר צמח דוד (בליקוטים) מאמר הכתוב (תהלים עט ח) אל תזכור לנו עוונות ראשונים כי לדוננו מאד, כי בימי הרה"ק הרבי ר' מנחם מענדל מרימנוב ז"ע באו נפשות ישראל מעולם העליון לפניו בקובלנא, אשר הרה"ק המגיד מילאטשוב ז"לע"ה הוא בראש ב"ד של מעלה, ומחמיר מאד בעונות החמורות רח"ל, כי קדוש וטהור היה ולא טעם טעם חטא מימינו, והועילו בקשותיהם ונתמנה אחר תחתיו, וחזרו לפניו לאמר יישר כח, כי הוקל המשפט מעליהם כי חומר העון הושפט לפי הדור, והוה בקשתינו שהעוונות שנחשבו

דברות קודש

מכ"ה מרן אדמו"ר שליט"א

ס"ג פרשת חקת שנת תש"ע לפ"ק

נתפרסם ע"י ועד להוצאת ספרי כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

בדורות הראשונים אל יזכר לנו, כי לדוננו מאד, ולפי קטנות המדינה תיקון העון, עכ"ד.

ועל פי זה יש לומר בדרך הרמז כי הכתוב מדבר אל הצדיקים היושבים בבית דין של מעלה, שהיו מתונים בדין ולא יחמירו בעונש עוברי עבירה חס ושלום, אלא ידונו אותם בצדק ובמשפט לפי מצב הדור, והוה על כן יאמרו המושלים, רמז על הצדיק, ע"ד (שמואל-ב כג ג) צדיק מושל יראת אלקים, שיש להם דעה למעלה בשמי מעל, בואו חשבון, בואו ונחשוב חשבוננו של עולם, היינו לדון כל באי עולם לפי מצבו של עולם, אשר דורינו אלה כבר ירדה עשר מעלות אחורנית מדורות הראשונים, ועל כן לפי קטנות המדינה צריך שתקטן העון, ואי אפשר להחמיר כמו בדורות הקודמים, ולזה הצדיקים המושלים ביצורם ימליצו טוב על בני ישראל שלא יחמירו כל כך בדורות האחרונים.

*

עוד יתבאר על דרך זה, על פי מה דאיתא בזה"ק (ויחי דף יט:) תנן אמר רבי יהודה לית לך חובא בעלמא דלא אית ליה תשובה בר מהאי, ולית לך חייביא דלא חמאן אפי שכינתא בר מהאי, דכתיב (תהלים ה ה) לא יגורך רע כלל. והקשו המפרשים ממה שאמרו חז"ל (ירושלמי פאה פ"א ה"א) אין לך דבר העומד בפני התשובה, וכן מבואר במקום אחר בזה"ק הקדוש (ויקהל דף ירי:) דתשובה מהני אלא צריך תשובתא שלימתא. וביאר מרן ד"ו זללה"ה בדברי יואל (פ' משפטים עמוד קכה) דמהות התשובה על החטאים תלויה במצב הדור, ובדברי הזה"ק אמורים לפי מצב הדורות ההם שהיו קדושים וטהורים, ולא היה קשה כל כך לחזור ולהתקרב לפני הבורא כפי הכובד שביתא, אבל לפי מצב דורינו וכבוד הנסיגות בניקל יותר להתקרב אל הקדושה אף במעט תשובה, כי הקב"ה מבטל על שפלות הדור ענים ולחצים, ודן אותם לפי בחינתם ולפי מצבם, וכפי מצב הדור אפשר לומר כי אם נשים על לבנו גודל הפגם להתחרט עליו ולתקן רק מעט מה שפגמנו, מקובלת התשובה לפני הש"ת יותר מתשובה גדולה בדורות הקדומים, וכדאיתא בספר חסידים (ס' תתקמ"ח) שחשוב לפני הקב"ה לב שאינם פקחים בדורות האחרונים כלב פקחים בדורות הראשונים, ואף שקיים התורה לא נשתנה אף קצתו של יו"ד, מכל מקום הענינים הפנימיים והבחינות והתשובה המועלת להתקרב לפני הבורא ע"ק קלה יותר, עכ"ד. (ועיין מה שהביא שם מ"ש"כ בדגל מחנה אפרים פ' וארא בענין זה).

ואת הדברים הוה מרגלא בפומיה בימים הנוראים ובימים הושענא רבה, בדמינו אלה אינם מבקשים ממנו תשובה במדינה גדולה, ומהו יש לנו להתחזק כי גם בלי ריבוי התעניתים וסיגופים, רק לבא בביהמ"ד ולפסוק בתורה ובתפלה, יכולים לתקן כל העונות החמורים.

ודנה מבואר בזה"ק הקדוש (במדבר דף קכג.) דאית חובין דלא מתקפין עד דאתפטר בר נש מעלמא, הה"ד (ישעיה כד כ) אם יכופר העון הזה לכם עד תמותו, והאי יתיב גרמיה ודאי למותא ומסור נפשיה וכו' כמאן דאתפטר מהאי עלמא ודאי, כדן קוב"ה מרחם עליו

ומכפר ליה לחוביה, עכ"ל. אמנם יש לומר בדורות הקודמים או היה צריך מסירות נפש ממש לתקן כתמי העונות ולקבל תיקון תשובה, אבל בזמננו אלה דור שפל אשר בשמים עומדים ומצפים על כל אנוחה ועל כל תנועה קלה של האדם אינו צריך למסירות נפש ממש. יעדע קרעכץ, יעדע זיפץ, יעדע קאפטיטל תהלים, יעדע בלאט גמרא וואס א איד לערנט, דאס קומט דאך אזוי שווער אן, דאס איז אזוי ווי א תשובה שלימה אין פריערדיגע דורות, אין אזא שפלות'דיגע דור וואס מען געפינט זיך, יעדע תנועה קלה פון תשובה איז אזוי שטארק און חשוב היינטיגע צייטן, אין הימל קוקט מען ארויס אויף די תשובה פון א איד, מ'פארלאנגט נישט די תשובה וואס איז אמאל געווען, היינטיגע צייטן אז א איד קומט אין בית המדרש און ער גיט א קרעכץ ביים דאווענען, עס טוט אים וויי, גדולה אנוחה ששוכרת חצי גופו של אדם (ברכות נח:), ער קרעכצט און זיפצט, ער וויינט אויף דעם וואס ער האט חטא געווען, דארף ער נישט מרבה זיין מיט תעניתים און תיקוני תשובה, עס איז ענגונ מיט דעם וואס ער קומט אין ביהמ"ד און לערנט.

וידוע מה שכתב א"ו זללה"ה בייטב פנים (אור המקיף את יב) כי שבירת תאוות שינה להיות עומד ושונה בתורה הוא מעין מסירות נפש, וכמו שכתב רש"י במס' חולין (דף קכ. ד"ה לרבות) כי נפש לשון תאוה וקורת רוח שהנפש נחנה ממנו. וכשמבטל תאוותיו ורצונותיו מפני רצונו ית"ש ומגדל שינה מעניו, הרי הוא כאילו מוסר נפשו והנאתו לה, והן דברי המשורר בספר חרדים (פרק לד) קדושך בניך בין העמים, מסור נפשם כמו עולות ושלמים, לרצון שנת עינם נדדה, עכ"ד. ובכן בזה שמגדל עניו מן השינה נחשב למסירות נפש, וחשוב כמאן דאתפטר מהאי עלמא, ונסלח לכל חטאיו. (ועיין בברך משה פ' ויחי עמוד שא.) ועוד יותר מזה העלה דברי כ"ק מרן ד"ו זללה"ה בדברי יואל (ליל יו"ב עמוד שלט) כי בימינו אלה אי אפשר כלל להיות יהודי מבלי מסירות נפש, ולפי גודל הנסיגות שישנם היום אם רוצים להשגיח על דרכיו ולילך בדרך הישר אין מגיעין לכלום בלי מסירות נפש, עכ"ד. אם כן בכל תנועה קטנה מה שהאדם עושה מעניני תשובה, נחשב בימינו למסירות נפש, וחשוב לפני הקב"ה וזוכה בזה לתקן פגמי נפשו.

ובזה יתבאר הגמרא על כן יאמרו המושלים, רמז על הצדיק, ע"ד (שמואל-ב כג ג) צדיק מושל יראת אלקים, שהם מבקשים תמיד למצוא מליצה ישירה על כלל ישראל, שלא יצטרכו להגיע לתיקוני תשובה על ידי תעניתים וסיגופים או מסירות נפש ממש, והם אמורים בואו חשבון, בואו ונחשוב חשבוננו של עולם, כי נשארנו דור יתום ודור שפל, ולפי ערך הדור הזה כל תנועה קלה שהאדם עושה חשוב לפני הקב"ה, תבנה ותכונן עיר סיחון, ובתרגום יונתן יתבן וישתכלל דמיתער ומשיח באורייתא, תבנה בעולם הזה, שיוכלו לתקן כל החטאים בעולם הזה ולא יצטרכו להמתין עד יום המיתה, על ידי דמשיח באורייתא בהשכמה באשמורת הבוקר ומגדלים שינה מעניהם, וזכה להעלות תיקון נפשו גם בעודו בחיים חיות. גם הכוונה תבנה בעולם הזה, ע"ד שאמרו חז"ל (אבות פ"ה מכ"ב) לפום צערא אגרא, כי מאחר שקשה כל כך כל תנועה קלה שעושים להשי"ת, על כן זוכים לקבל שכרה משלם בעולם הזה.

השי"ת יעזור שיוזכו בני ישראל להתקרב לפני הקב"ה ולעשות רצון ה' בכל עת ובכל זמן, ויהיה חשוב לפני השי"ת התורה שלומדים בני ישראל, ואף אינו הרבה מכל מקום הרי זה עולה לנו בקשרי, ולכן חשוב לפני הקב"ה, ובה נוכל לתקן כל מה שחסרנו ח"ו, עדי יעזור השי"ת שנזכה לביאת הגואל בהתרוממות קרן התורה וישראל בהתגלות כבוד שמים עלינו במהרה בימינו אמן.

על חומות ירושלים

בס"ד

ביום א' פנחס הבעלל"ט יתקיים אי"ה בעירינו קרית יואל המגבית השנתית "יום חינוך הטהור" שבו יתנו האפשרות לכל אנ"ש תלמידי רבותינו הק' זי"ע ויבלחט"א כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א לבוא לעזרת מוסדותינו הקדושים "מוסדות יטב לב בארה"ק" שבה מתחנכים יותר משני אלפים תשב"ר בקדושה וטהרה על טהרת הקודש על דרך הסלולה לנו מרביה"ק בעל דברי יואל מייסד המוסדות זי"ע ולאחריו ע"י כ"ק מרן הגה"ק הברך משה זי"ע. ובזה הננו מבקשים מכל אנ"ש אנא שאו ידיכם קודש! באו ותרמו נדבתכם החשובה כדי שיוכלו מנהלי המוסדות להמשיך ביתר שאת ועוז, ולעשות נח"ר בזה לנשמות רבינו הק' זי"ע מייסד המוסדות בגנז"מ.

*

בימים האלו הופיע בקרית יואל הרה"ג ר' אהרן דימאנט שליט"א שבא בשליחות יקירי וזקני ירושלים תובב"א לטובת המוסד "עטרת ירושלים" שבה מתחנכים יותר משני מאות תלמידות על דרך ישראל סבא על טהרת הקודש ובעשיית יתקיים אי"ה מגבית גדול בשבוע הבעל"ט בעיר קרית יואל צ"ו.

כ"ק מרן רבינו שליט"א נתן ברכת קדשו ועצתו אמונה לערוך המסיבה של מצוה יחד עם סעודת הודאה לרגל שובו לעבודה"ק של אחד המיוחד מעסקני קהלתנו הי"ו, ותקוותינו חזקה שכל אנ"ש ישתתפו בגוף ובממון בלב ובנפש לכבוד המצוה כי רבה היא ולכבוד העסקן הדגול מרביה הי"ו.

יתר פרטים אודות המגבית יתפרסמו בחוצות העיר וקהל אנ"ש מתבקשים להשתתף בסיוע שיש בו ממש בגוף ובממון

בברכת ברוך הבא בשם ה' מקבלים אנו בברכה את הרה"ג ר' חיים מאיר העכט שליט"א לרגל בואו לעירינו לטובת הבית חינוך לבנות "אור חנה" שהוא המוסד היחיד בעיר "קרית ספר" העומד איתן כחלמיש צור שלא להינות ממקורות זרים, ומקווים אנו שאנ"ש ישתתפו ברוח נדיבה ובנפש חפצה לטובת המוסד.

כמה גדולים דברי חכמים

מקצה העולם ועד סופו נודעונו שלומי אמוני ישראל, לשמוע הבשורה הנוראה אין שהבג"ץ הטמא הנודע לשמצה העיון לנעוץ חרב בקדשים ולהתערב בתוך המוסדות התנכיים על שולחן איזבל, עד כדי הובלה למאסר את הורי התלמידות שלא רצו להכניע א"ע לתכתיביהם.

אלפים ורבבות יצאו לרחובה של עיר למחות נגד הפשע הנורא, ואלפי ישראל הודו והמליכו ואמרו "כמה גדולים דברי חכמים, הלא על זה הזהירו לנו גדולי וצדיקי הדורות, שסוף כל סוף יתערבו בהחיות פנימה".

אנן בדין מחובתינו לשון את דברי רבינו הק' זי"ע ולהתחזק בכל מה שלמד והורה לנו, כפי שראינו רואים בחוש ויואל משה אמת ותורתו אמת, ובתקוה טובה שהמוסדות הללו יראו במו עיניהם החורבן הנורא שהביאו על עצמם וישיבו בתשובה ויפה שעה אחת קודם.

הוועד "שומרי חומות ירושלים" מכריז ומודיע לכל המוסדות אשר עדיין סמוכים על שולחן הציוני! שובו לכם למקורותיכם, חזרו בכס כי כעת הזמן מוכשר לזה, קהל עדתינו עומדת מוכן להושיט יד עזרה ביד רחבה וברוח נדיבה לכל קהילה ומוסד אשר יתעורר משלטון המינים.

הילולא דצדיקא (המשך מעמוד ב)

אשכנתי דרבי

לא ארכו לו הימים בעיר הקדש ירושלים לפני שמלאה שנה לשיבתו שמה נתבקש לשיבה של מעלה, בליל הושענא רבא של אותו שנה, בהגיע חצות לילה נכנס לחדרו לבדו ופשט את בגדיו הלבנים ולבש בגדים שחורים ונפל על פניו בפשוט ידים ורגלים, ובכה בבכיות נוראות כך הי' עד תפלת שחרית ואחר התפלה חזר לחדרו ושכב עוד פעם עד ליל שמיני עצרת ואז לבש הלבנים, לאחר החג שאלו תלמידיו ה"חיד"א" על פשר הדבר, ענה לו, שהתפלל על ביאת משיח צדקינו, משראה הס"מ את זאת יצא והסית בכל כחו להרבות עבירות בעולם, והצליחו מעשיו כל כך עד שפעל ההפך ונגזרה כלי ר"ל, אז הרבה בתפילה ופעל שקיבל עליו הגזירה והציל את דורו, וסיים ה"חיד"א" שהבין ממאמר שהוא הי' משיח והי' מוכן להתגלות ולבוא אך בעוונותינו הרבים לא הסתייע מילתא, בשבוע האחרון לפני הסלקות לבש בגדים חשובים ואמר לתלמידיו בואו ונצא לקראת משיח צדקינו, לאחר זמן מה פשט את בגדיו, ואמר שכעת הי' העולם מחצה על מחצה והי' קרוב לביאת הגואל, אבל כרגע נכשל עשיר אחד באיסטאנבול בעבירה והכריע את כל העולם, במוצאי שבי"ק ט"ו תמוז שנת תק"ג נצחו אראלים את המצוקים ונשבה הארון הקדש, והוא רק בן מי"ז שנה, נעין מה שאמר רביה"ק בחזו"ת פי משפטים תשי"ח על דברי האוהה"ק כי תשא את ראש בני ישראל, שמפרש הכתוב שמרמו על צדיק הדור שנסתלק בימי עלומיו בעוון הדור, ואמר רבינו שהאוהה"ק עצמו נסתלק בימי עלומיו בדמי ימיו, ע"כ ראה לרמוז זאת בפסוק זה] באותו זמן נטל הבעשטה"ק את ידיו לסעודת רעוא דרעוין ועמד לרגע ואמר כבה נר המערבי, ואח"כ הסביר ואמר שסוד נטילת ידים יודע בכל דור רק הצדיק הדור והאוהה"ק ידע את זאת ועכשיו בשעת נטילה נתגלה לו הסוד, הבין שהאוהה"ק נסתלק לגנוי מרומים, - הוטמן בשפולי הר הזיתים, וזה אשר חרות על מצבת קבורתו: "ציון נברשת דדחבא, החר חמד אלקים אבן יקרה, ושיחא קלה שלו אלקים חשבה לטובה, והארץ האירה מכבודו, כאשר יאירו שבעת הנרות, ירכה וקנה היא העולה עמו, וקרא שמה חפצי המוציא לאור כל תעלומה, הוא זיוה הוא הדרה, הי"ה הרב המופלא וכבוד ה' מלא, המקובל אלקי חסידא קדישא כמוהר"ר חיים בן עטר ז"ל, נתבקש לשיבה של מעלה יום ט"ו לחדש בשנת תק"ג, להנות מזיו השכינה, הוא המחבר ספר חפץ ה', וספר פרי תאר וספר אור החיים וספר ראשון לציון".

מורשתו הרוחנית

מורשתו הרוחנית זכינו לספריו הקדושים, ספר "פרי תואר" על שלחן ערוך יורה דעה, "חפץ ה' " ו"ראשון לציון" על מסכתות הש"ס, וספר "מאור חיים" חדושים שגרשמו על ידי אחד מתלמידיו, וספרו הגדול שעל שמו מקודש הוא לדורות "אור החיים" הקדוש, ספרו זה נתפשט בקרב עם סגולה, בין אצל האשכנזים ובין אצל הספרדים, וגם אצל החסידים נערץ ונקדש הספר עד מאד, ודברים גדולים אמרו עליה רבותינו גדולי החסידים. הרה"ק החוזה מלובלין אמר ששלשה ספרים הקדושים הזהר הקדוש ואור החיים הקדוש וספר מאור עינים להרה"ק ר' נחום מטשערנאביל זי"ע מאירים את נשמת האדם, עיין בהסכמתו של הרה"ק מברדיטשוב זי"ע על ספר "ראשון לציון" וז"ל: רבים שתו מבאר מים חיים, שיצא מאותו צדיק, המאור הגדול, גאון הגאונים, הרב המופלא חסידא קדישא, אשר מודעת זאת בכל הארץ, את יקר תפארת גדלתו והדרת שפעת יקרת אור תורתו ויראתו בספר אור החיים, עכ"ל. ובספר ערבי נחל בסוף פרשת אחרי כותב עיין מה שכתב בזה רוח אפינו בספר אור החיים ודבריו בלתי מושגים רק ברוח הקדש, עכ"ל. הרה"ק מצאנו זי"ע פסק בשו"ת דברי חיים (ח"ב יו"ד סי' קה) להלכה על מלמד אחד שאמר שאור החיים לא נאמר ברוח הקדש ... יפה עשיתם שלא עזבתם את בניכם בידו וישר כחכם בזה.... רביה"ק בעל דברי יואל זי"ע כשהי' לומד בכל יום חומש ורש"י עם תפילין דר"ת הי' לומד גם אור החיים הק' וזה הי' מספרי יסוד שלו, וכל דבריו היו שגורים על פיו, עיין בספח"ק ויואל משה (מאמר ב' סי' ה') שרבינו כותב עליו בתואר "גדול אחרונים", ובמאמר א' סי' ט"ו מביא דברי האור החיים הקדוש פ' בחוקות שרשע הוא כי יאמר למה ה' הוציאם מארצם ויגלה בין האומות וכו' וכתב ע"ז רבינו דרוח הקדש הופיע בבית מדרשו של האוהה"ק כי עכשיו הרשעים מתעטפים בדברים כאלו.